

Індустріальні парки як інструмент залучення інвестицій у реальний сектор економіки регіону

Марчишинець О.В.

кандидат економічних наук,
доцент кафедри економічної теорії та регіональної економіки
Полтавського національного технічного університету
імені Юрія Кондратюка

Марчишинець С.М.

заступник начальника – начальник відділу транспорту
та зв'язку управління інфраструктури та туризму
Полтавської обласної державної адміністрації

У статті проаналізовано основні аспекти створення та функціонування індустріальних парків в Україні, визначено правові засади їх функціонування в напрямі активізації процесу залучення інвестицій. Досліджено інституційну основу створення інвестиційного клімату в Україні з урахуванням досвіду інших країн світу з питань індустріальних парків. Визначено проблемні моменти, які супроводжують створення індустріальних парків в Україні. Надано пропозиції, реалізація яких сприятиме підвищенню ефективності функціонування індустріальних парків та забезпеченню їх позитивного впливу на розвиток національної економіки.

Ключові слова: індустріальний парк, інвестиції, спеціальна економічна зона, пільги, конкурентоздатність.

Марчишинець О.В., Марчишинець С.М. ИНДУСТРИАЛЬНЫЕ ПАРКИ КАК ИНСТРУМЕНТ ПРИВЛЕЧЕНИЯ ИНВЕСТИЦИЙ В РЕАЛЬНЫЙ СЕКТОР ЭКОНОМИКИ РЕГИОНА

В статье проанализированы основные аспекты создания и функционирования индустриальных парков в Украине, определены правовые основы их функционирования в направлении активизации процесса привлечения инвестиций. Исследована институциональная основа создания инвестиционного климата в Украине с учетом опыта других стран мира по созданию индустриальных парков. Определены проблемные моменты, сопровождающие создание индустриальных парков в Украине. Даны предложения, реализация которых будет способствовать повышению эффективности функционирования индустриальных парков и обеспечению их положительного влияния на развитие национальной экономики.

Ключевые слова: индустриальный парк, инвестиция, специальная экономическая зона, льготы, конкурентоспособность.

Marchyshynets O.V., Marchyshynets S.M. INDUSTRIAL PARKS AS TOOLS FOR ATTRACTING INVESTMENTS IN THE REAL SECTOR OF THE REGIONAL ECONOMY

The article analyzes the main aspects of the creation and operation of industrial parks in Ukraine, defines legal bases of their operation towards revitalization process of attracting investments. Investigated the institutional basis for creating the investment climate in Ukraine, taking into account the experience of other countries for industrial parks. The identified points that accompany the creation of industrial parks in Ukraine. The proposals whose implementation will improve the efficiency of industrial parks and ensure their positive impact on the development of the national economy.

Keywords: industrial park, investment, special economic zone incentives, competitiveness.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Для сталого соціально-економічного розвитку регіонів України необхідно залучити достатній обсяг коштів як із внутрішніх, так і з зовнішніх джерел. Залучені інвестиції дають змогу створювати нові робочі місця, збільшити обсяг податкових відрахувань, що сприятливо вплине на формування додаткових джерел фінансування соціально-економічного розвитку, а також підвищити якість інфраструктури, стимулювати розвиток підприємницької

діяльності на певній території та диверсифікувати її галузеву структуру, скоротити ризики, пов'язані із циклічністю галузевого розвитку. Оскільки залучення інвестиційних ресурсів до регіону може суттєвою мірою позитивно вплинути на зміну його економічного становища, модифікувати його виробничу структуру, викликати зміни на ринках робочої сили та капіталу, йому мають приділяти ключову увагу в діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування.

Одним із найрезультативніших підходів у досягненні вищезазначеної мети є створення та розвиток індустріальних парків – визначення земельних ділянок, привабливих для започаткування на них промислового виробництва, облаштування їх необхідною інженерно-технічною інфраструктурою. Це як своєрідні «офіси для бізнесу», що дадуть змогу не тільки збільшувати надходження до бюджетів різних рівнів, а й вирішувати соціально-економічні проблеми шляхом створення нових робочих місць та забезпечення зростання рівня зайнятості населення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Провідними вченими було зроблено значний внесок у дослідження питань, пов'язаних із проблемами створення та функціонування національних та регіональних інноваційних систем. Загальні проблеми розкрили у своїх працях такі вітчизняні вчені, як О.І. Амоша [1], В.М. Геєць [2], М.І. Волков [3], М.П. Денисенко [4], А.А. Динкін [6], М.А. Козоріз [7], Л. Яремко [7], В.І. Ляшенко [8]. Великі авторські колективи працюють над проблематикою модернізації економіки та створення регіональних інноваційних систем [9]. Ці науковці зробили значний внесок у створення та розвиток інноваційних систем. Питанням доцільності запровадження індустріальних парків в Україні, інструментам їх державної підтримки присвячено праці О.О. Молдаван [10]; проблеми правового забезпечення їх функціонування знайшли відображення у працях В.В. Поединка [11]. Вагомим у висвітленні проблем стимулювання створення та функціонування індустріальних парків в Україні є внесок О.О. Єгорової [12]. Однак окремі теоретичні засади функціонування ІП, зокрема відмінності різних видів спеціальних економічних зон, потребують поглиблених досліджень.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою статті є теоретичне обґрунтування сутності індустріальних парків та їх ролі в забезпеченні розвитку регіональної економіки.

Виклад основного матеріалу дослідження. Успішний розвиток країни тісно пов'язаний із співпрацею з країнами світу, що передбачає необхідність поступової модернізації, яка повинна ґрунтуватися на впровадженні у виробництво досягнень науково-технічного прогресу для виготовлення продукції інноваційного характеру та конкурентоспроможної на зовнішньому і внутрішньому ринках. При цьому державну політику необхідно спрямувати на зміну структури економіки

шляхом пріоритетного розвитку високотехнологічних виробництв як основи переведення її на інноваційний шлях розвитку.

За світовим досвідом індустріальні парки є одним із дієвих організаційно-економічних інструментів прискорення соціально-економічного розвитку територій їх розташування та формування «точок регіонального зростання» за рахунок застосування системи стимулюючих організаційно-економічних умов для їх учасників.

Індустріальні парки є юридично відокремленими цілісними земельними ділянками, призначеними для розміщення промислового виробництва. На них досить часто (але не обов'язково) поширюються спеціальні режими економічної діяльності, в окремих випадках – особливий податковий режим, відмінний від загального. Практика створення індустріальних парків є важливим чинником для залучення потужних інвесторів та передових технологій.

В Україні є певний досвід функціонування технопарків, яких часто плутають з ІП. Основна відмінність їх від ІП полягає в тому, що технопарки сприяють розробленню та впровадженню нових технологій у виробництво, для них є обов'язковою присутність науководослідного складника у вигляді наукових інститутів, центрів, університетів. На відміну від них ІП забезпечують підприємства інфраструктурою для здійснення їх основної діяльності. Близьким поняттям до ІП є промислова зона. Основною їх відмінністю є наявність в індустріальних парків єдиної концепції розвитку території, що передбачає створення пулу орендаторів, єдиної системи управління, надання комунальних, інформаційних, охоронних та інших послуг [13].

Основним джерелом фінансування розвитку індустріального парку в розвинених країнах є інвестиційні ресурси. Україна має сама сформулювати конкурентні переваги для стимулювання внутрішніх і зовнішніх інвестицій у розвиток економіки. Такі інструменти не обмежуються простим географічним розташуванням, а повинні спрямовуватися на спрощення регуляторних норм, створення сприятливих податкових, кредитних умов для вкладників капіталів тощо. Розвиток індустріальних парків та економічних зон зможе дати в перспективі значний ріст вітчизняної економіки (у Польщі той же механізм дав приріст ВВП на 50%) [13].

Перший ІП був створений у Манчестері, в Англії, ще в 1896 р. Ернстом Холі, який при-

дбав близько 10 га землі й створив транспортну та інженерну інфраструктуру і почав здавати в оренду підготовлені майданчики промисловим компаніям. У минулому столітті ІП почали активно створюватися в Європі та США переважно у великих містах, транспортних та промислових зонах. Лише в Німеччині функціонувало більше 200 ІП, у США – 400 ІП. Прикладами успішного функціонування ІП є індустріальні парки Великобританії (Milton Park), Фінляндії (Key East Business Park), США (Wilmilgton Industrial Park), Німеччини (Frankfurt-Hochst) тощо [14]. У Польщі, Угорщині, Чехії нині функціонують сотні індустріальних парків, які створювалися за активної фінансової підтримки ЄС. Вони дають десятки тисяч робочих місць і неабияке щорічне збільшення макропоказників кожної з країн. Прямі іноземні інвестиції на душу населення в Україні – менше \$1,4 тис. на людину, тоді як у Польщі – \$5,6 тис., у Чехії – \$10,7 тис., а в США – \$17,4 тис.

У Туреччині виробники в індустріальних парках через локальні та національні інвестиційні стимули звільняються від ПДВ та ввізного мита на імпортоване обладнання, отримують зниження ставки корпоративного податку (до 90%), звільняються від сплати внесків на соціальне страхування (для індустріальних парків строк звільнення може становити 12 років), зняття податку на нерухомість (на п'ять років) плюс отримують здешевлене виділення землі, зниження вартості електроенергії, води, природного газу та зв'язку. Сьогодні Туреччина випереджає Україну за реальним ВВП на душу населення в 2,5 рази, а в 1990 р. ми були на одному рівні.

У Польщі виробники в індустріальних парках, розташованих у СЕЗах, можуть отримати звільнення від сплати корпоративного податку або податку на доходи фізичних осіб, часткове звільнення від податку на майно. Крім того, у країні існує підтримка створення нових робочих місць – розмір залежить від проекту і може сягати 15 600 злотих (4 тис. дол. США) за одне робоче місце. Також існує підтримка навчальних програм, спрямованих на підвищення кваліфікації персоналу (максимальна сума компенсації – 70%). Польща випереджає Україну за реальним ВВП на душу населення більш ніж у три рази, а в 1990 р. ми випереджали поляків.

У Чехії виробники в індустріальних парках за різними програмами можуть отримати звільнення від сплати корпоративного податку на строк до 10 років та на п'ять років звіль-

нення від податку на майно. Крім того, держава надає гранти до 300 тис. крон (12 тис. дол. США) за створення нового робочого місця на території індустріального парку. У 1990 р. за реальним ВВП на душу населення Чехія випереджала Україну в два рази. Сьогодні вона випереджає Україну за цим показником вже в чотири рази.

У Білорусі виробники в індустріальних парках на 10 років звільнені від сплати корпоративного податку, податку на нерухомість та земельного податку. На наступні 10 років застосовується половинна ставка цих податків. Серед інших стимулів – звільнення від імпортного ПДВ та мита на обладнання та комплектуючі, пільгова ставка з податку на доходи фізичних осіб (працівників), пільги по соціальних внесках, звільнення від обов'язкового продажу валютної виручки та компенсаційних виплат за шкідливий вплив на довкілля. Білорусь випереджає Україну за реальним ВВП на душу населення більш ніж у два рази, а в 1990 р. ми суттєво випереджали білорусів.

Надзвичайно показовим є досвід нашого успішного сусіда – Польщі, де, до речі, діють не тільки численні індустріальні та технопарки і вільні економічні зони, а й експортно-кредитно-страхова корпорація (KUKE), агенція розвитку промисловості, Польська агенція розвитку підприємництва (PARP), державний банк розвитку Польщі (BGK).

Внесок польських СЕЗів, де розташовані їх індустріальні парки, в історію економічного успіху країни надзвичайно вагомий. Понад 100 млрд. злотих (близько 25 млрд. євро) інвестицій та 300 тис. сучасних робочих місць – це тільки прямі результати діяльності цих територій, не враховуючи величезних опосередкованих позитивних ефектів для економіки.

Коли під час вступу до ЄС від Польщі вимагали відмовитися від СЕЗів, поляки вибороли власне право зберегти їх і згодом навіть розширили їх територію втричі – з 6,5 тис. га до 16,2 тис. га. Нещодавно відсвяткувавши їх 20-ту річницю, у черговий раз продовжили функціонування СЕЗ до 2026 р., дійшовши згоди з ЄС.

Процес створення індустріальних парків в Україні знаходиться на початковому етапі. Історія формування та розвитку індустріальних парків в Україні сягає 90-х років, коли, зважаючи на успішний світовий досвід, низка регіонів України ініціювала створення таких парків на своїх територіях. Так, індустріальні парки були включені до стратегій

соціально-економічного розвитку більшості регіонів України: у 2006 р. – Рівненської і Київської областей, у 2007 р. – Івано-Франківської, Львівської, Донецької і Вінницької. у 2008 р. – Кіровоградської, Тернопільської, Луганської і Херсонської областей, у 2010 р. – Запорізької, Харківської, Сумської областей та Автономної Республіки Крим, у 2011 р. – Дніпропетровської, Одеської, Житомирської, Миколаївської областей, у 2012 р. – Волинської області. У деяких регіонах були прийняті окремі детальні програмні та інші документи щодо створення та розвитку індустріальних парків на їх територіях. Зокрема, у 2007 р. рішенням Харківської обласної ради затверджено «Програму створення індустріального парку «Рогань» у Харківській області», у 2008 р. рішенням Закарпатської обласної ради – «Програму створення індустріальних парків на території Закарпатської області на 2008–2012 роки», у 2011 р. рішенням Одеської обласної ради – «Концепцію створення індустріальних (промислових) парків в Одеській області» [15].

Пілотним проектом для відпрацювання методології створення індустріальних парків в Україні розглядався проект індустріального парку в Харківській області «Рогань». Розвивати інфраструктуру парку повинні були італійські, бельгійські, шведські спонсори та інвестори. За планами, на двохстах гектарах, відведених під парк, повинні були розміститися півтори сотні фірм. Усі із запрошених закордонних інвесторів відмовилися від проекту, головним чином, через нестабільне законодавство та заборону для іноземців права на купівлю землі.

Однак на законодавчому рівні цей процес був закріплений лише в 2012 р. Старт дав законопроект «Про індустріальні парки», в якому вказано, що це облаштована відповідною інфраструктурою територія, у межах якої її учасники можуть здійснювати господарську діяльність у сфері промислового виробництва, а також науково-дослідну діяльність, діяльність у сфері інформації і телекомунікацій.

За три роки в Україні з'явилися найпотужніші на сьогодні промислові зони: ІП «Коростень» у Коростині, ІП «Соломоново» на Закарпатті, «Львівський індустріальний парк «Рясне-2», ІП «Свема» у Шостці, ІП «Золотоноша», ІП «Біла Церква».

Для прикладу візьмемо індустріальний парк «Соломоново». Це сучасна високотехнологічна площадка, розміщена на Закарпатті, у самісінькому центрі Європи. Звідси 500 м до

кордону зі Словаччиною, 2 км до контрольно-пропускного пункту з Угорщиною та 40 км до автобану М3, який з'єднує індустріальний парк із Будапештом, Віднем, Мюнхеном, Трієстом, Венецією. У радіусі 2 км знаходяться три залізничні контрольно-пропускних пункти Словаччини, Угорщини та України.

Нині майже повністю забезпечена інфраструктурна підготовка парку. Поруч функціонує якірне підприємство «Єврокар» – офіційний виробник марок Volkswagen Group на території України, виробничі потужності якого дають змогу випускати до 150 тис. автомобілів на рік. У радіусі 50 км зосереджений пул транснаціональних компаній у сфері автопрому. На території парку зосереджена інвестиційна площадка площею 41 га, яка повністю підготована під промислове будівництво. Безперечною перевагою парку є власна інфраструктура: понижуюча трансформаторна електростанція, сучасне пожежне депо, залізничний термінал на чотири залізничні колії, що дає змогу транспортувати вантаж у країни ЄС та СНД. Окрім того, у радіусі 30 км – понад 220 тис. населення, а в радіусі 1 000 км – близько 500 млн. споживачів. Також є підготовлений персонал (більше 1 200 осіб), який готовий хоч завтра приступити до роботи.

За кілька останніх років для залучення інвестицій в індустріальний парк «Соломоново» проведена масштабна маркетингова кампанія. Понад 300 інвестиційних пропозицій та звернень з презентаційними матеріалами про індустріальний парк було направлено провідним транснаціональним компаніям, посольствам економічно розвинених країн та світовим бізнес-асоціаціям. Проект презентовано на майданчиках 30-ти міжнародних інвестиційних форумів та в низці країн Європи та Азії в рамках роуд-шоу щодо представлення економічного потенціалу України.

За оцінками незалежних експертів, індустріальний парк «Соломоново» – одна з найкращих локацій для промислового виробництва та перспективних місць для розвитку бізнесу в Європі.

Ураховуючи досвід створення та розвитку індустріальних парків, можна стверджувати, що це сприятиме розвитку малого та середнього бізнесу. Зокрема, у місті, як правило, використовується від 30% до 40% доходів населення, отриманих у вигляді заробітної плати, витрачається на придбання товарів повсякденного побуту, що пропонуються на ринку суб'єктами підприємницької діяльності, переважно представниками малого і серед-

нього бізнесу. Таким чином, можна зробити висновок, що діяльність промислового парку збільшить доходи підприємців із тенденцією до зростання.

Створення індустріальних парків повинно стати пріоритетним і масштабним проектом, що дасть змогу:

- створити сприятливі умови для розміщення нових підприємств, у тому числі з іноземним капіталом;

- активізувати процеси залучення в економіку зовнішніх та внутрішніх інвестицій;

- збільшити надходження до бюджетів усіх рівнів податків, зборів та обов'язкових платежів;

- здійснити технічне переоснащення підприємств;

- забезпечити випуск конкурентоспроможних товарів;

- забезпечити ефективне використання потенціалу наявних підприємств;

- збільшити регіональні темпи зростання промислового виробництва;

- збільшити кількість зайнятого населення і, як наслідок, покращити соціальні стандарти та економічну ситуацію як у межах міста, району, так і регіону в цілому;

- забезпечити зростання рівня заробітної плати, підвищення рівня якості життя.

Активно в напрямі створення індустріальних парків спрацювала влада міст Калуша та Івано-Франківська, де вже створені та працюють відповідні робочі групи. Зокрема, у м. Калуш спеціалістами центру вже підготовлено матеріали концептуального дизайну та схематичні матеріали для двох земельних ділянок, проект концепції створення індустріального парку для однієї з них.

Івано-Франківський регіональний центр з інвестицій та розвитку спільно з місцевими органами влади активно розпочав роботу в напрямі визначення потенційних територій в області, на яких можна створити індустріальні парки. У ході детального вивчення земельних ділянок пріоритет був наданий територіям у 30-кілометровому радіусі навколо основних міст – Івано-Франківська, Калуша, Коломиї, а також навколо Долини – з огляду на транспортно-логістичне значення міста.

Невід'ємною частиною діяльності із залучення інвестицій є доведення інформації щодо інвестиційних можливостей території до потенційних інвесторів. На рівні міст існує широкий перелік різних та відносно маловитратних маркетингових інструментів. Ключовим елементом цієї системи є інвестиційний портал міста або

району. Його структура має відповідати потребам потенційних інвесторів, а всю інформацію мають професійно перекласти англійською мовою. Крім того, мають використовуватися можливості регіональних центрів інвестицій та розвитку Державного агентства інвестицій та управління національними проектами України для виведення інформації щодо об'єктів інвестиційної нерухомості регіону на національний рівень. Після того як інвестор висловив зацікавленість, важливо надати йому якісне обслуговування та повне супроводження, щоб він прийняв позитивне рішення щодо інвестування. Професіоналізм та ефективність команди із залучення інвестицій відіграють вирішальну роль у залученні інвесторів та утриманні їх у регіоні.

Важливо також підтримувати відносини з інвестором і після інвестування. Це необхідно, щоб зрозуміти, які існують перешкоди для інвестування та проведення господарської діяльності (наприклад, за допомогою проведення щорічного опитування інвесторів), формувати пропозиції щодо покращення місцевого та національного законодавства, а також визначити додаткові потреби для розширення діяльності наявних інвестиційних проектів на вашій території, оскільки у світовій практиці велика кількість нових інвестицій припадає на реінвестування.

Потрібно також зауважити, що важливу роль у діяльності організацій, задіяних у процесі залучення інвестицій, відіграють кваліфікація та професіоналізм їх співробітників, що, своєю чергою, вимагає забезпечення та постійної підтримки їх професійної підготовки. Таким чином, завдання державного сектору у залученні прямих іноземних інвестицій – створити продукт для інвестицій та «продати» територію інвесторам, іншими словами, зацікавити і переконати розмістити їх бізнес або виробництво на території своїх міст та районів.

Для покращення роботи із залучення інвесторів у той чи інший регіон необхідно створити «інвестиційні карти» найпривабливіших об'єктів для інвестування. Слід відзначити, що інвестиційна карта є найзручнішим і найбільш доступним способом подачі інформації щодо потенціалу та можливостей для інвестування в розвиток регіону чи окремої території. Завдяки її використанню у схематичному вигляді дуже концентровано можна подати максимум корисних даних, що в першу чергу цікавлять інвестора. Наявність таких карт є орієнтиром щодо розміщення інвестиції, створення чи розширення бізнесу. Для максимальної ефективності інвестиційної карти акцент

необхідно робити на конкурентних перевагах регіону, міста чи іншої адміністративної одиниці та їх унікальних характеристиках.

Очікується, що індустріальні парки типу «грінфілд» (greenfield), які створюються на раніше не забудованих земельних ділянках промислового призначення, будуть привабливими переважно для великих компаній, які шукають площі для забудови промисловими спорудами під свої специфічні потреби. Індустріальні парки типу «браунфілд» (brownfield), що створюються на базі промислових майданчиків із проведенням відповідної до спеціалізації індустріального парку і його учасників реконструкції інфраструктури і/або капітальних робіт, скоріше за все, викличуть інтерес у невеликих компаній, виробничі комплекси яких можуть розміщуватися у стандартних приміщеннях. «Час до ринку» (час від початку інвестування до випуску і реалізації продукції) для учасників індустріального парку типу «браунфілд» має скоротитися з двох-трьох років до шести-дев'яти місяців.

Загалом, за інформацією Державного агентства з інвестицій та управління національними проектами, один індустріальний парк (середньою площею 200 га) має залучити від 10 до кількох десятків компаній, інвестиції на суму не менше 200 млн. дол. США та створити від 2,5 до 10 тис. нових робочих місць. У результаті системного створення індустріальних парків у регіонах України в найближчі роки планується залучити щонайменше 8 млрд. дол. США інвестицій та створити не менше 300 тис. нових робочих місць [16], з

яких близько 2,5 млрд. дол. США інвестицій та близько 40 тис. нових робочих місць – у рамках 10 пілотних індустріальних парків зі статусом національного проекту. Створення індустріальних парків також матиме позитивний вплив на розвиток суміжних виробництв, малого та середнього бізнесу в регіонах їх розташування. У найближчі роки прогнозується створення близько 200 індустріальних парків у всіх регіонах України [17].

Висновки з цього дослідження. Підводячи підсумки вищевикладеного, слід сказати, що індустріальні парки є порівняно новим та одночасно перспективним видом спеціальних економічних зон в Україні. Його переваги полягають у можливості підвищення інституційної активності певних територій, створенні регіональних точок зростання, проведенні структурної перебудови економіки, створенні нових робочих місць, «очищенні» міст від промислового виробництва.

Індустріальні парки є одним із дієвих механізмів успішної децентралізації, адже децентралізація – це не механічний перерозподіл податків між бюджетами різних рівнів. Справжня децентралізація – це створення умов, за яких територіальні громади мають розуміння, зацікавленість та інструменти розвитку і збільшення добробуту мешканців через вивільнення підприємницької ініціативи, залучення інвестицій, створення робочих місць, розвиток виробництва та наповнення бюджетів. Щоб зробити територіальні громади спроможними та заможними, їм потрібні такі інструменти, як індустріальні парки.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Амоша О.І. Організаційно-економічний механізм активізації інноваційної діяльності в Україні / О.І. Амоша // Економіка промисловості. – 2005. – № 5. – С. 15–21.
2. Геєць В. Кластери і мережеві структури в економіці – тема досить цікава, але на сьогодні ще не до кінця вивчена / В. Геєць // Економіст. – 2008. – № 10. – С. 10–11.
3. Волков О.І. Економіка і організація інноваційної діяльності : [підручник] / О.І. Волков, М.П. Денисенко, А.П. Гречан [та ін.] ; за ред. проф. О.І. Волкова, проф. М.П. Денисенка. – К.: Освіта, 2004. – 243 с.
4. Денисюк В.А. Стан та перспективи міжнародного трансферу технологій в Україні / В.А. Денисюк // Матеріали міжнародної наук.-практ. конф. «Ринок технологій, проблеми і шляхи вирішення». – К., 2002. – С. 130–140.
5. Дынкина А.А. Контуры инновационного развития мировой экономики: Прогноз на 2000–2015 гг. / А.А. Дынкина. – М., 2000. – С. 40–45.
6. Козоріз М.А. Управління інноваційними процесами в регіонах : [монографія] / М.А. Козоріз. – Львів, 2006. – 82 с.
7. Яремко Л. Регіональна інноваційна система / Л. Яремко // Регіональна економіка. – 2006. – № 3. – С. 103–112.
8. Ляшенко В.І. Финансово-регуляторные режимы стимулирования экономического развития: введение в экономическую режимологию : [монографія] / В.І. Ляшенко ; НАН України, Ин-т економіки пром-ти. – Донецьк, 2012. – 370 с.
9. Перший етап модернізації економіки України: досвід та проблеми : [монографія] / О.М. Алимов, О.І. Амоша [та ін.] ; за заг. ред. В.І. Ляшенка ; ІЕП НАН України, КПУ. – Запоріжжя : КПУ, 2014. – 798 с.

10. Молдаван О.О. Доцільність запровадження індустріальних парків в Україні / О.О. Молдаван [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://dspace.nbuv.gov.ua/handle/123456789/36177>.
11. Поєдинок В.В. Правовий режим індустріальних парків в Україні / В.В. Поєдинок [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.snjurid.crimea.ua/arhiv/2013/26_2-2law/Pojedynok_V.V.pdf.
12. Єгорова О.О. Щодо заходів стимулювання створення та функціонування індустріальних парків в Україні / О.О. Єгорова [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.niss.gov.ua/articles/1340/>.
13. Бенівська Л. Я. Індустріальні парки як інструмент розвитку регіональної економіки: теоретичні аспекти / Л.Я. Бенівська // Соц.-ек. проблеми сучас. періоду України. – 2014. – Вип. 3(107) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : [http://ird.gov.ua/sep/sep20143\(107\)/sep20143\(107\)_509_BenovskaLY.pdf](http://ird.gov.ua/sep/sep20143(107)/sep20143(107)_509_BenovskaLY.pdf).
14. Прорвемся через парк // Вісник Міністерства доходів и зборів України. – 2013. – № 19.
15. Специальные инвестиционные зоны [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.invest.gov.tr/ru-RU/investmentguide/investorguide/Pages/SpecialInvestmentZones.aspx>.
16. Індустріальні парки / Державне агентство з інвестицій та розвитку національних проєктів України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ukrproject.gov.ua/project/%D1%96ndustrialni-parki-ukraini>.